Zeszyty Naukowe
Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu
Nr 35/2011

Agnieszka Janeta

Politechnika Opolska

Wpływ ewentualnego wstąpienia Polski do strefy euro na sytuację przedsiębiorstw w kontekście współczesnego kryzysu

Streszczenie. Przyjęcie wspólnej waluty stanowić będzie dla Polski istotny etap w procesie integracji europejskiej. Wydaje się, że w perspektywie długookresowej bilans tego wydarzenia będzie dodatni. Współczesny kryzys może jednak w znaczący sposób ograniczyć zdolność kraju i poszczególnych uczestników życia gospodarczego do czerpania korzyści z przyjęcia wspólnej waluty, a także stać się źródłem dodatkowych kosztów. Artykuł jest próbą analizy potencjalnych skutków przystąpienia Polski do strefy euro dla krajowych przedsiębiorstw z uwzględnieniem wpływu obecnej sytuacji gospodarczej na ten proces.

Słowa kluczowe: strefa euro, konwergencja gospodarcza, kryzys gospodarczy

1. Wprowadzenie

Przystępując do struktur UE, Polska zobowiązała się do przyjęcia wspólnej waluty. Początkowo zakładano, że akcesja do obszaru jednowalutowego nastąpi w perspektywie 5−7 lat od momentu wstąpienia do UE, dziś wiadomo już, że plany te nie zostaną zrealizowane. Polska nadal nie spełnia wszystkich wymaganych kryteriów konwergencji. Dodatkowo, globalny kryzys gospodarczy ostatnich lat obnażył słabości wielu gospodarek – również należących do strefy euro oraz wyeksponował negatywne skutki posiadania wspólnej waluty. W kontekście współczesnych zawirowań zarówno na globalnych rynkach finansowych, jak i w sferze realnej gospodarki należy poddać rewizji korzyści i koszty wynikające z pełnego

uczestnictwa Polski w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Wydaje się, że obecny kryzys gospodarczy może w pewnym stopniu osłabić zdolność kraju oraz poszczególnych uczestników życia gospodarczego do czerpania korzyści z przyjęcia wspólnej waluty. Recesja w gospodarkach głównych partnerów handlowych Polski przekładać się może na zmniejszenie korzyści, które wynikać mogą z intensyfikacji handlu czy wzrostu inwestycji[1]. Jednocześnie dążenie do szybkiego wypełnienia kryteriów z Maastricht wiąże się z ryzykiem znacznego spowolnienia gospodarki i w konsekwencji zwiększenia kosztów integracji walutowej. W związku z istniejącymi zagrożeniami w tekście podjęto próbę analizy skutków przyjęcia wspólnej waluty i ich wpływ na sytuację przedsiębiorstw w Polsce w kontekście aktualnych uwarunkowań gospodarczych.

2. Wpływ globalnego kryzysu na obecną sytuację gospodarczą Polski

Początek współczesnemu kryzysowi dały zawirowania na rynkach finansowych, które następnie przeniosły się na realną sferę gospodarki. W 2006 r. kredyty *subprime*[2] w USA stanowiły 40% wszystkich kredytów hipotecznych udzielonych na amerykańskim rynku[3]. Ogromny wzrost udziału kredytów o obniżonej wiarygodności spotęgował proces narastania ryzyka kredytowego. Dodatkowo, silny rozwój rynku kredytów hipotecznych w USA w znaczącym stopniu przyczynił się do dynamizacji procesu tworzenia ryzykownych i skomplikowanych konstrukcyjnie instrumentów opartych na tych kredytach. Wraz z załamaniem sektora bankowego, ze względu na aktywny udział w rynku aktywów sekurytyzowanych wielu podmiotów niebankowych, nastąpił również kryzys w innych segmentach rynku finansowego. Sytuacja ta doprowadziła do znaczącego wzrostu awersji do ryzyka wśród uczestników rynku finansowego. W konsekwencji nastąpiło masowe wycofywanie się inwestorów z popularnej przed wybuchem kryzysu strategii *Carry Trade*[4]. Skutki tego procesu odczuła również Polska jako kraj o relatywnie wysokich stopach procentowych. Wzrost kosztu kapitału spowodowany ucieczką ka-

[1] Narodowy Bank Polski, *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, Suplement. Kryzys finansowy i gospodarczy – implikacje dla integracji Polski ze strefą euro,* NBP, Warszawa 2009, s. 356.

[2] Kredyty *subprime* to kredyty udzielane klientom o bardzo niskiej wiarygodności kredytowej – w Stanach Zjednoczonych to klienci z tzw. grupy NINJA (*No Income, No Job, No Assets*).

[3] M. Thlon, *Rozwój sektora kredytów subprime – druga odsłona American Dream*, www.rp.pl/artykul/85110,208926.html [10.09.2010].

[4] *Carry trade* to strategia polegająca na pożyczaniu pieniądza na rynku kraju o niskich stopach procentowych i inwestowaniu go na rynkach wysokooprocentowanych.

pitału z polskiego rynku wzmocniony został dodatkowo gorszym postrzeganiem Polski przez potencjalnych inwestorów, wskutek czego zwiększeniu uległa premia za ryzyko. Trudniejszy dostęp do kapitału i wzrost kosztów finansowania nie pozostały bez wpływu na zjawiska w sferze realnej. Zmniejszeniu uległy inwestycje i produkcja, w konsekwencji nastąpiło spowolnienie gospodarki. Jednocześnie dodać należy, że spadek dynamiki PKB nie był tak znaczny jak w pozostałych krajach Europy Środkowo-Wschodniej.[5] Skalę wpływu skutków globalnego kryzysu finansowego na koniunkturę w Polsce pokazują dane zawarte w tabeli 1.

Tabela 1. Podstawowe mierniki gospodarcze – Polska w latach 2005−2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
PKB (c. stałe)	103,6	106,2	106,8	105,1	101,8
Popyt krajowy (c. stałe)	102,5	107,3	108,7	105,6	99,0
Nakłady inwestycyjne (c. stałe)	107,7	116,8	120,4	110,7	99,9
Produkcja sprzedana przemysłu (c. stałe)	–	111,6	110,7	103,6	96,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl/gus/wskazniki_makroekon_PLK_HTML.htm [10.09.2010].

Na mniejszą skalę osłabienia koniunktury w Polsce wpływ miało kilka czynników, wśród których jako podstawowy wymienia się pozostawanie naszego kraju w systemie kursu płynnego. W wyniku działania mechanizmu kursowego nastąpiła istotna deprecjacja polskiej waluty, co zwiększyło konkurencyjność naszej gospodarki w stosunku do innych państw UE. Istotne znaczenie miały też struktura towarowa polskiego eksportu[6], elastyczne dostosowania na rynku pracy oraz wzrost absorpcji środków pochodzących z funduszy unijnych.

Mimo stosunkowo lepszej niż pozostałe kraje Europy Środkowo-Wschodniej sytuacji gospodarczej spowolnienie w Polsce jest faktem, a perspektywa powrotu na ścieżkę dynamicznego wzrostu gospodarczego raczej odległa. Słabsza koniunktura polskiej gospodarki wpłynęła na pogorszenie warunków wstąpienia naszego kraju do strefy euro zarówno w kontekście stopnia spełnienia kryteriów konwergencji, jak i innych warunków koniecznych do zdrowego funkcjonowania kraju w ramach unii walutowej, a także w aspekcie zdolności Polski do absorpcji korzyści z posiadania wspólnej waluty.

[5] Gdy porówna się wzrost gospodarczy w krajach UE, okazuje się, że w 2009 r. Polska jako jedyny kraj należący do UE zanotowała dodatnią dynamikę PKB.

[6] Struktura towarowa polskiego eksportu jest dość zróżnicowana, w odróżnieniu np. od Słowacji, gdzie produkcja zachodnich koncernów samochodowych to aż 45% całego eksportu tego kraju. Por. J. Szewczak, *Wprowadzenie wspólnej waluty to dla Polski również koszty*, „Gazeta Finansowa", www.bankier.pl/wiadomosc/Wprowadzenie-wspolnej-waluty-to-dla-Polski-rowniez-koszty-1861380.html [10.09.2010].

3. Potencjalne korzyści i koszty dla przedsiębiorstw z utraty nominalnego kursu walutowego

Podstawową korzyścią dla przedsiębiorstw z przystąpienia Polski do strefy euro będzie niewątpliwie eliminacja ryzyka kursowego w transakcjach zawieranych między podmiotami i instytucjami funkcjonującymi w ramach obszaru jednowalutowego. Niepewność związana z ryzykiem zmian kursów walut powoduje trudności w podejmowaniu decyzji o dalszym horyzoncie czasowym. Zredukowanie niepewności co do przyszłego poziomu przychodów i kosztów umożliwi przedsiębiorcom ustalanie długookresowych strategii działania, zwiększy trafność podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz przyczyni się do bardziej efektywnej alokacji kapitału[7]. Dodatkowo, przyjęcie wspólnej waluty, spowoduje wskutek eliminacji kosztów wymiany walut ograniczenie kosztów transakcji zawieranych w ramach strefy euro[8]. Redukcja ryzyka walutowego oraz kosztów transakcyjnych przyczyni się do zwiększenia rentowności transakcji przeprowadzanych z przedsiębiorstwami funkcjonującymi w ramach strefy euro. W dłuższej perspektywie powinno to doprowadzić do ożywienia wymiany handlowej polskich przedsiębiorstw z podmiotami z krajów posiadających wspólną walutę.

Biorąc pod uwagę stopień otwartości polskiej gospodarki, a także udział transakcji eksportowych do krajów strefy euro, wydaje się jednak, że w przypadku Polski liczba beneficjentów przedstawionych korzyści będzie ograniczona. Polska gospodarka jest stosunkowo mało otwarta. Relacja eksportu i importu do PKB to około 66%, podczas gdy w przypadku Czech, Węgier czy Słowacji wskaźnik ten osiąga niemalże dwukrotnie wyższą wartość i wynosi odpowiednio: 114%, 125% i 126%[9]. Ponadto, korzyści z przyjęcia wspólnej waluty są tym większe, im więcej transakcji dokonywanych jest w walucie zaczepu. W warunkach polskiej gospodarki tylko 56,2% eksportu stanowią transakcje realizowane z krajami strefy euro[10]. Oczywiście w miarę akcesji kolejnych krajów UE do strefy euro relacja ta będzie ulegała zwiększeniu[11]. Na razie jednak znaczna część handlu zagranicznego dotyczy krajów, wobec których ryzyko walutowe oraz koszty transakcyjne będą nadal istotne.

---

[7] E. Radomska, *Polska w strefie euro. Potencjalne korzyści oraz koszty makro– i mikroekonomiczne*, „Zarządzanie zmianami", Biuletyn POU, nr 1, grudzień 2006, www.wsz-pou.edu.pl/biuletyn/druk.php?p=&strona=biul_euro [10.09.2010].

[8] Kategoria tych kosztów nie jest jednorodna i zawiera m.in. koszty *spreadu* (różnica między kursem kupna i sprzedaży obcej waluty), koszty zabezpieczania się przed ryzykiem kursowym czy koszty związane z rozproszeniem środków pieniężnych na różnych rachunkach bankowych.

[9] Obliczenia własne na podstawie danych zawartych w opracowaniu: *Polska w Unii Europejskiej*, GUS, Warszawa 2010.

[10] *Obroty handlu zagranicznego ogółem i według krajów (I-XII 2009 r. wyniki ostateczne),* GUS, Warszawa 07.09.2010 r., www.stat.gov.pl/gus/5840_6704_PLK_HTML.htm [10.09.2010].

[11] Obecnie udział eksportu do krajów UE w eksporcie ogółem stanowi 79,6%. Zob. tamże.

Ograniczenie ryzyka kursowego i kosztów transakcyjnych w ramach wymiany handlowej z zagranicą, a także rozwój wymiany handlowej w wyniku zwiększenia się wolumenu eksportu oraz wzrost liczby podmiotów podejmujących działalność eksportową, to oczekiwane korzyści z porzucenia waluty krajowej. Jednocześnie nie należy pomijać kosztów tej operacji. Znaczenie kursu walutowego dla gospodarki kraju przejawia się bowiem w różnych aspektach jego oddziaływania na sferę realną, między innymi we wpływie kursu walutowego na przychody i koszty przedsiębiorstw uczestniczących w międzynarodowej wymianie handlowej. Przedsiębiorstwa krajowe realizują tańszy import przy silnej walucie krajowej, natomiast eksporterzy uzyskują wyższe przychody w sytuacji jej osłabienia. A zatem kurs walutowy wpływa na relatywne ceny dóbr krajowych i zagranicznych, decydując o konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku zewnętrznym.

Zmiany kursu walutowego uruchamiają także mechanizm niwelujący skutki pojawiających się w gospodarce szoków asymetrycznych (np. spadku popytu zewnętrznego). Z punktu widzenia przedsiębiorstw ma to istotne znaczenie, ponieważ przez automatyczne dostosowania pozwala przedsiębiorstwom odzyskać konkurencyjność oferowanych na międzynarodowych rynkach produktów. Działanie tego mechanizmu jest następujące: spadek popytu na dobra eksportowane powoduje zmniejszenie dopływu dewiz, zmniejszenie popytu na walutę krajową oraz obniżenie jej wartości. Spadek eksportu, który przyczynia się do wzrostu deficytu obrotów bieżących, pociąga też za sobą wzrost premii za ryzyko makroekonomiczne kraju, co zazwyczaj również powoduje deprecjację waluty. Dzięki temu zwiększa się konkurencyjność dóbr produkowanych w kraju, co powoduje wzrost eksportu[12].

W odniesieniu do polskiej gospodarki w obliczu zachodzących zjawisk kryzysowych nastąpiło pozytywne działanie mechanizmu kursowego. Osłabienie PLN w efekcie globalnego kryzysu doprowadziło do obniżenia kosztów produkcji wyrażonych w EUR. Jednocześnie pogorszyła się konkurencyjność wytwarzania w większości sąsiadujących z Polską krajów członkowskich UE, zarówno należących do strefy euro, jak i utrzymujących sztywne kursy walutowe. Ponadto zmiana kursu walutowego doprowadziła do powstania dużego nierejestrowanego prywatnego importu z terenów przygranicznych opartego na kupowaniu przez turystów z sąsiednich krajów tańszych produktów i usług. Ten zagraniczny popyt zarejestrowany został jako popyt krajowy. W znacznym stopniu tłumaczy to fenomen utrzymywania się w Polsce – mimo kryzysu – dużego popytu wewnętrznego[13].

---

[12] *Mechanizmy funkcjonowania strefy euro*, NBP, Warszawa 2010, s. 33−35.

[13] J. Sulmicki, *Wchodzenie Polski do strefy euro w kontekście obecnego kryzysu finansowego*, „e-Finanse" 2009, nr 3, s. 6.

Jednocześnie należy pamiętać, że we współczesnej zglobalizowanej gospodarce skuteczność mechanizmu kursu walutowego jest ograniczona. Charakterystyczne dla procesów globalizacji są bowiem powodujące wahania kursów walutowych przepływy kapitału, które tylko w nieznacznym stopniu wiążą się z płatnościami wynikającymi z wymiany handlowej[14]. Współcześnie na kształtowanie się kursu walutowego istotny wpływ mają determinanty spoza sfery realnej. Przykładowo, wzrosła rola czynników determinujących oczekiwania co do zmian kursów w przyszłości, m.in. oczekiwania dotyczące kształtowania się dysparytetu krajowych i zagranicznych stóp procentowych czy oczekiwania w zakresie wielkości premii za ryzyko[15]. Samo już pojawienie się oczekiwań deprecjacji może wzmacniać presję inflacyjną[16], która w dłuższym okresie pogarsza konkurencyjność krajowych przedsiębiorstw.

4. Wpływ integracji walutowej na kształtowanie się kosztu kapitału

Istotną potencjalną korzyścią dla przedsiębiorstw związaną z przyjęciem wspólnej waluty jest obniżenie kosztu kapitału. Możliwość finansowania się przedsiębiorstw po niższym koszcie wynika z faktu, że nominalne stopy procentowe wyznaczane są dla całej strefy euro przez wspólny bank centralny, a ich poziom jest aktualnie niższy niż w Polsce. Zmiany stóp EBC wywołują zmiany stóp rynku pieniężnego oraz wpływają na oczekiwania. To z kolei powoduje zmiany podaży pieniądza i kredytu, cen aktywów i kursów walutowych. W efekcie obniżenia stóp procentowych powinno dojść do zmniejszenia oprocentowania kredytów. Oferowaniu przedsiębiorstwom tańszych kredytów z pewnością sprzyjać będzie wzrost konkurencji pomiędzy instytucjami finansowymi funkcjonującymi w ramach jednowalutowego rynku. Intensyfikacja konkurencji wywoła obniżkę ceny pożyczanych środków, poprawę jakości świadczonych usług oraz pojawienie się innowacyjnych usług finansowych. Z kolei zmiany stóp procentowych i cen aktywów finansowych wpłyną prawdopodobnie na decyzje przedsiębiorstw w zakresie intensyfikacji przedsięwzięć inwestycyjnych. Ponadto, możliwość wykorzystania tańszego kapitału korzystnie wpłynie na rachunek efektywności inwestycji.

Efekt niższego kosztu kapitału możliwy jest do osiągnięcia również w wyniku uzyskania pełnego dostępu do europejskiego rynku finansowego. Polskie

[14] Wymiana walut związana z obsługą płatności handlowych stanowi zaledwie kilka procent obrotów na międzynarodowych rynkach finansowych.

[15] Por. *Mechanizmy funkcjonowania*..., dz. cyt., s. 44−45.

[16] Wzmocnienie presji inflacyjnej może mieć miejsce, jeżeli np. oczekiwana stopa deprecjacji waluty uwzględniona zostanie w płacach.

przedsiębiorstwa dzięki eliminacji ryzyka kursowego oraz znacznemu ograniczeniu kosztów będą mogły łatwiej uplasować emisje papierów wartościowych na europejskim rynku. Szerszy dostęp do źródeł finansowania działalności oraz niższy koszt uzyskania środków finansowych stworzy możliwości rozwoju wielu polskim przedsiębiorstwom[17].

Jednocześnie rozważając możliwości obniżenia kosztu kapitału wskutek przystąpienia do strefy euro, należy mieć na uwadze strukturę podmiotową polskich przedsiębiorstw. Aż 75% podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a tylko 7,6% stanowią spółki handlowe (w tym spółki akcyjne: 0,2%)[18]. Dla znaczącej części polskich firm kapitał pozyskany w drodze emisji obligacji na europejskim rynku finansowym będzie zatem niedostępny ze względu na istniejące obostrzenia formalno-prawne. A zatem możliwości absorpcji korzyści wynikających z dostępu do szerokiego rynku finansowego są w pewnym stopniu ograniczone.

Należy również podkreślić, że z uwagi na obecną sytuację gospodarczą zarówno Polski, jak i krajów strefy euro obniżenie kosztu kapitału w wyniku przystąpienia do strefy euro może w Polsce nie wystąpić lub mieć ograniczony zakres. Polska znajduje się w okresie doganiania gospodarek państw strefy euro, wobec czego źródła finansowania wzrostu gospodarczego mają dla naszej gospodarki istotne znaczenie. Jako importer kapitału netto Polska w dużym stopniu uzależniona jest od dostępu od jego zagranicznych źródeł[19]. Zwiększające się potrzeby pożyczkowe z jednej strony oraz zanik płynności na światowych rynkach finansowych z drugiej prawdopodobnie przełożą się na wzrost rynkowych stóp procentowych, a w konsekwencji kosztu kapitału finansującego działalność polskich przedsiębiorstw.

5. Skutki szybkiego osiągnięcia konwergencji nominalnej

W kontekście prowadzonej analizy istotną kwestią jest konieczność spełnienia kryteriów konwergencji przed akcesją do strefy euro oraz ocena wpływu procesu osiągania pełnej zbieżności na sytuację przedsiębiorstw. W ostatnich latach, w znacznej mierze wskutek światowego kryzysu, wskaźniki zbieżności oddaliły się od wartości referencyjnych. W tabeli 2 zaprezentowano zestawienie wskaźników konwergencji gospodarczej dla Polski.

---

[17] E. Radomska, *Polska w strefie euro…*, dz. cyt.

[18] Obliczenia własne na podstawie: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w I półroczu 2010 r.*, GUS, Warszawa 2010, s. 24−26.

[19] *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, Suplement. Kryzys finansowy i gospodarczy – implikacje dla integracji Polski ze strefą euro*, NBP, Warszawa 2009, s. 355.

Tabela 2. Zestawienie wskaźników konwergencji gospodarczej dla gospodarki polskiej w latach 2008–2010

Rok	Inflacja HICP	Deficyt budżetowy	Dług publiczny	Zmiana kursu PLN wobec EUR	Długoterminowa stopa procentowa
2008	4,2	−3,7	47,2	7,2	6,1
2009	4,0	−7,1	51,0	−23,2	6,1
2010	3,9	−7,3	53,9	8,4	6,1
Wartość referencyjna	1,0%	−3,0%	60,0%	–	6,0%

Źródło: Europejski Bank Centralny, *Raport o konwergencji*, EBC, 2010, s.33.

Obecny stan konwergencji gospodarczej nie jest zadowalający. Polska osiąga tylko jeden wskaźnik – długu publicznego – na poziomie nie przekraczającym wartości referencyjnej. W kontekście szybkiego przystąpienia Polski do strefy euro korzystne byłoby zacieśnianie polityki fiskalnej państwa mające na celu ograniczenie deficytu budżetowego. Z drugiej jednak strony redukcja deficytu przez ograniczenie wydatków budżetowych najczęściej polega na zmniejszaniu wydatków inwestycyjnych, co przyczynia się do spadku popytu i dalszego spowolnienia gospodarki. Z kolei działania podejmowane w celu osiągnięcia kryterium inflacyjnego przejawiające się w restrykcyjnej polityce pieniężnej oznaczałyby wzrost kosztu kapitału, co również miałoby negatywny wpływ na aktywność gospodarczą.

Szybka akcesja Polski do strefy euro wymagałaby objęcia polskiej waluty mechanizmem kursowym ERM II na okres co najmniej 2 lat. W ostatnich latach walutę krajową cechuje duża zmienność kursu – w 2009 r. wartość PLN zmniejszyła się o 23,2%, a do marca 2010 r. wzrosła o 8,4%[20]. Znaczne wahania wartości waluty krajowej stwarzają duże prawdopodobieństwo wyznaczenia parytetu centralnego na nieoptymalnym poziomie[21], co stanowi istotne zagrożenie dla sfery realnej gospodarki. Wyznaczenie kursu centralnego na niedowartościowanym poziomie prowadzić może do wystąpienia presji inflacyjnej utrudniającej spełnienie kryterium stabilności cen. Równocześnie zbyt słaby poziom parytetu rodzić może oczekiwania co do jego zmiany w przyszłości, prowadząc do nasilonego napływu kapitału spekulacyjnego i zwiększenia zmienności na polskim rynku walutowym. Z kolei ustalenie kursu centralnego na przewartościowanym poziomie oddziaływałoby na ograniczenie konkurencyjności producentów krajowych[22].

[20] *Raport o konwergencji*, EBC, 2010, s.33.

[21] Tzn. niespójnym z sytuacją makroekonomiczną kraju.

[22] Zob. więcej: *Uwarunkowania realizacji kolejnych etapów Mapy Drogowej Przyjęcia Euro przez Polskę*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009, s. 5 , http://bip.mf.gov.pl/dokument.php?const=1&dzial=153&id=170875&PortalMF=3393c13091c12e79bf0582cb137a4a9d [10.09.2010].

Działania podejmowane w celu przyspieszenia procesu osiągania przez Polskę konwergencji nominalnej w znacznej mierze przyczyniłyby się do osłabienia koniunktury, a w konsekwencji − pogorszenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

6. Wpływ otwarcia rynku na sytuację przedsiębiorstw w Polsce

Pełne uczestnictwo kraju w strefie euro wiąże się z uzyskaniem porównywalności cen surowców i produktów oferowanych na rynkach poszczególnych krajów – członków UGW. Dzięki większej przejrzystości rynku przedsiębiorstwa będą miały możliwość wyboru tańszych dostawców, co z pewnością będzie sprzyjać poprawie efektywności ich działania. Ponadto, akcesja do stabilnego obszaru jednowalutowego ma niebagatelny wpływ na wzrost wiarygodności makroekonomicznej kraju i funkcjonujących na rynku przedsiębiorstw, dzięki czemu zyskują one łatwiejszy dostęp do partnerów handlowych. Jednocześnie przystąpienie Polski do strefy euro spowoduje większe otwarcie polskiego rynku dla przedsiębiorstw z zagranicy i w konsekwencji wzrost konkurencji. Z jednej strony konkurencja jest zjawiskiem pozytywnym i pożądanym, przyczynia się bowiem do lepszej alokacji czynników produkcji, a także produkowania wyrobów wyższej jakości. Jednak w kontekście obecnych uwarunkowań gospodarczych, a także niższego w stosunku do krajów strefy euro poziomu innowacyjności oferowanych przez polskie firmy produktów, otwarcie się na konkurencję ze strony ogromnego rynku europejskiego byłoby bardzo ryzykowne. Obecnie polskie przedsiębiorstwa konkurują cenowo z krajami strefy euro, m.in. dzięki posiadaniu płynnego kursu walutowego. Akcesja do strefy euro oznaczałaby wyzbycie się mechanizmu kursowego i konieczność konkurowania jakością i poziomem innowacyjności. Poziom aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przedstawiono w tabeli 3.

Jak wynika z przedstawionych danych, poziom aktywności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw jest niski i wynosi 21,3% w przemyśle oraz 15,6% w sektorze usług wobec odpowiednio 72,8% oraz 57,5% w odniesieniu do firm niemieckich. Dodatkowo, niekorzystną sytuację w tym zakresie pogłębiają niewystarczające nakłady na działalność B + R. W Polsce nakłady na działalność B + R w stosunku do PKB wynoszą 0,61% (dane za 2008 r.) i zaliczają się do najniższych w UE. Niższy wskaźnik osiągają tylko: Rumunia, Bułgaria, Grecja, Słowacja, Cypr i Malta. Na drugim biegunie znajdują się natomiast takie kraje jak: Szwecja, Finlandia, Dania ze wskaźnikami na poziomie odpowiednio: 3,75%,

Tabela 3. Poziom aktywności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw w przemyśle i w sektorze usług w latach 2004–2008 (w proc.)

Wyszczególnienie	Okres objęty badaniem	
Przemysł	2004–2006	2006–2008
Ogółem	23,2	21,3
Małe	13,9	14,6
Średnie	37,4	32,7
Duże	65,5	60,7
Usługi	2004–2006	2006–2008
Ogółem	21,2	15,6
Małe	16,9	12,5
Średnie	34,8	25,0
Duże	53,5	47,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2004–2006*, GUS, Warszawa 2008; *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006–2008*, GUS, Warszawa 2010.

3,73% i 2,72%[23]. Polskie przedsiębiorstwa aktualnie nie mają zatem wystarczającego potencjału technologicznego, by wygrać z produktami np. firm niemieckich. Gospodarkę niemiecką poza wyższym stopniem innowacyjności charakteryzują dodatkowo wolno rosnące koszty pracy, a także wysoka wartość dodana produkcji, dzięki czemu nawet przy silnym EUR produkty niemieckie znajdą nabywców na rynku zagranicznym. Polskie przedsiębiorstwa mogłyby również przyjąć strategię cięcia kosztów i obniżania cen, jednak w aspekcie prawdopodobnego wzrostu inflacji i kosztu kapitału mogłoby to doprowadzić wiele polskich firm do upadku.

7. Krótkookresowe skutki dla przedsiębiorstw wynikające z akcesji Polski do UGW

Rozważając wpływ przyjęcia wspólnej waluty na sytuację przedsiębiorstw, nie można zapominać o znaczących kosztach, które będą musiały ponieść polskie przedsiębiorstwa w związku z wprowadzeniem do obiegu EUR. Koszty te związane będą przede wszystkim z koniecznością dostosowania do nowej waluty systemów informatycznych z zakresu księgowości, płac, fakturowania, dokonywania płatności elektronicznych. Konieczne będzie również dostosowanie maszyn i urządzeń akceptujących monety (parkometrów, automatów wrzutowych,

[23] *Polska w Unii Europejskiej*, GUS, Warszawa 2010.

sorterów, wózków sklepowych itd.). Przedsiębiorstwa przeznaczyć będą musiały środki na wydrukowanie nowych katalogów, ulotek reklamowych, cenników. Potrzebne będą również środki na przeszkolenie pracowników w zakresie rozpoznawania EUR, a także posługiwania się nową walutą[24]. Prawdopodobnie w okresie podwójnego obiegu zaistnieje również potrzeba zatrudnienia przez podmioty handlu detalicznego dodatkowych osób do obsługi transakcji handlowych.

Z drugiej strony przedsiębiorstwa, zwłaszcza reprezentujące branżę handlową, odniosą krótkookresową korzyść z tzw. efektu zaokrąglenia. W momencie przeliczenia cen z waluty krajowej na EUR okaże się bowiem, że część z nich nie osiąga poziomu tzw. ceny atrakcyjnej (cena o końcówce 99 groszy). Aby osiągnąć poziom ceny atrakcyjnej, przedsiębiorstwa najprawdopodobniej podwyższać będą ceny wynikające z przeliczenia waluty krajowej na EUR według kursu konwersji. Wskutek tego zwiększą się ich krótkookresowe przychody.

8. Podsumowanie

Wpływ przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty na sytuację przedsiębiorstw będzie zróżnicowany, dlatego w chwili obecnej trudno jest przewidzieć jeden scenariusz jego przebiegu. Na gruncie teorii ekonomicznych zidentyfikować można szereg potencjalnych szans dla rozwoju konkurencyjności przedsiębiorstw wynikających z członkostwa w UGW. Na drodze empirycznej trudno wyspecyfikować wszystkie potencjalne czynniki mogące statystycznie istotnie wpływać na przyszłą konkurencyjność polskich przedsiębiorstw[25].

Doświadczenia krajów, które wstąpiły już do strefy euro są często odmienne, a okres funkcjonowania UGW jeszcze zbyt krótki, by móc sformułować wnioski ogólne. Jednocześnie skutki akcesji do strefy euro w ogromnym stopniu zależą od zdolności gospodarki i poszczególnych uczestników życia gospodarczego do absorpcji korzyści z dokonujących się zmian, ale przede wszystkim od kondycji gospodarki krajowej i koniunktury na światowych rynkach. Wydaje się, że obecny stan polskiej gospodarki, w szczególności sytuacja w zakresie finansów publicznych oraz stosunkowo niski stopień innowacyjności krajowej produkcji, nie stwarza dogodnych warunków dla szybkiego przyjęcia EUR. Jak wskazuje przeprowadzona analiza – w krótkiej i średniej perspektywie – wiązałoby się to ze znaczną przewagą kosztów nad korzyściami. Oczywiście kwestię wspólnej walu-

[24] Zob. więcej: *Raport na temat pełnego uczestnictwa…*, dz. cyt.; E. Radomska, *Polska w strefie euro…*, dz. cyt.

[25] M. Mucha, *Konkurencyjność polskiego sektora przedsiębiorstw w perspektywie przystąpienia Polski do strefy euro*, w: *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Projekty badawcze*, cz. IV, NBP, Warszawa 2009, s. 156.

ty traktować należy jako proces o znaczeniu strategicznym dla Polski, z którym wiążą się bezsprzeczne długookresowe korzyści, jednak, by stworzyć warunki dla ich pełnej absorpcji, przeprowadzić należy go w odpowiednim z punktu widzenia społeczeństwa i gospodarki momencie.

Literatura

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2004−2006, GUS, Warszawa 2008.

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006−2008, GUS, Warszawa 2010.

Obroty handlu zagranicznego ogółem i według krajów (I−XII 2009 r. wyniki ostateczne), GUS, Warszawa 7.09.2010 r., www.stat.gov.pl/gus/5840_6704_PLK_HTML.htm [10.09.2010].

Polska w Unii Europejskiej, GUS, Warszawa 2010.

Uwarunkowania realizacji kolejnych etapów Mapy Drogowej Przyjęcia Euro przez Polskę, MF, Warszawa 2009, http://bip.mf.gov.pl/dokument.php?const=1&dzial=153&id=170875&PortalMF=3393c13091c12e79bf0582cb137a4a9d [10.09.2010].

Mucha M., *Konkurencyjność polskiego sektora przedsiębiorstw w perspektywie przystąpienia Polski do strefy euro. Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*, Projekty badawcze cz. IV, NBP, Warszawa 2009.

Mechanizmy funkcjonowania strefy euro, NBP, Warszawa 2010.

Radomska E., *Polska w strefie euro. Potencjalne korzyści oraz koszty makro- i mikroekonomiczne*, „Zarządzanie zmianami", Biuletyn POU, nr 1, grudzień 2006, www.wsz-pou.edu.pl/biuletyn/druk.php?p=&strona=biul_euro [10.09.2010].

Raport o konwergencji, EBC, 2010, www.ecb.int/pub/pdf/conrop/cr201005pl.pdf [10.09.2010].

Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, Suplement. Kryzys finansowy i gospodarczy – implikacje dla integracji Polski ze strefą euro, NBP, Warszawa 2009.

Sulmicki J., *Wchodzenie Polski do strefy euro w kontekście obecnego kryzysu finansowego*, „e-Finanse" 2009, nr 3.

Szewczak J., *Wprowadzenie wspólnej waluty to dla Polski również koszty*, „Gazeta Finansowa", www.bankier.pl/wiadomosc/Wprowadzenie-wspolnej-waluty-to-dla-Polski-rowniez-koszty-1861380.html [10.09.2010].

Thlon M., *Rozwój sektora kredytów subprime – druga odsłona American Dream*, www.rp.pl/artykul/85110,208926.html, [10.09.2010].

Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w I półroczu 2010 r., GUS, Warszawa 2010.